

Ers excellens, rektorer, promotorer, hedersdoktorer, jubeldoktorer och nya doktorer, professorer, medaljörer och pristagare, studenter, ärade gäster!

Varmt välkomna till Stockholms universitets promotions- och installationshögtid 2019!

A warm welcome to our international honorary doctors!

Det är ett historiskt år för Stockholms universitet. För 150 år sedan, den 14 oktober 1869, undertecknade 76 personer från olika samhällsgrupper vad de kallade en "Inbjudning att lemna bidrag till upprättande af en Högskola i Stockholm". Några dagar senare konstituerades Högskoleföreningen formellt, med uppdraget att grunda en högskola i huvudstaden, och den skulle "ej upplösas förrän högskolan kommit till stånd och dess framtid kunde anses tryggad." Föreningen lever och verkar fortfarande, så man kan fråga sig om universitetets framtid ännu inte är helt tryggad. Ni som idag promoveras och installeras här vid Stockholms universitet har valt ett förhållandevis ungt lärosäte, grundat i upplysningstidens anda. Det är i år 110 år sedan den första doktorspromotionen ägde rum, då inalles tre doktorer promoverades: Adolf Pira i zoologi och Erik Stridsberg och Axel Johannes Malmquist i matematik. Högskolans första ordinarie professorer, Gösta Mittag-Leffler i ren matematik och Waldemar Christopher Brøgger i geologi och mineralogi, hade förordnats redan 1881.

En aspekt i bildandet av Högskoleföreningen handlade om "nationens politiska och sociala lif" och förändringen "i vårt samhällsskick som kallat medborgare af alla klasser att delta i de offentliga angelägenheterna". En annan aspekt var konkurrensen från "de stora nationerna" som krävde kraftsamling; vikten av internationella samarbeten och utbyten understryks särskilt i inbjudan. En tredje aspekt var samarbetet mellan de olika akademier som redan då verkade i Stockholm, varav Carolinska Institutet var en och Teknologiska institutet, föregångaren till KTH, en annan; man tänkte sig att en ny högskola kunde "bilda ett samband dem emellan och förena krafterna".

150 år senare har Stockholms universitet, tillsammans med Karolinska institutet och Kungliga Tekniska högskolan, bildat universitetsalliansen Stockholm Trio, ett i praktiken redan väletablerat samarbete med våra närmaste universitetsgrannar, med vilka vi bildar en

komplett akademisk miljö. Att det nu för första gången formaliserats genom ett avtal ger en tydlig ram för att utveckla samarbetet inom såväl utbildning, forskning och samverkan som verksamhetsstöd. Vi har allt att vinna på närmare samarbete. Det ropas ofta på behovet att få ett internationellt toppuniversitet till Stockholm för att höja den vetenskapliga nivån i Sverige. Men vi tre skulle sammantaget hamna på omkring tionde plats i världen enligt Shanghairankningen, och vi är därmed redan en av Europas allra starkaste vetenskapliga miljöer. Vi står gemensamt för närmare 30 procent av forskningen i Sverige och drygt 15 procent av den högre utbildningen. Vår allians är därför av både lokal, regional, nationell och internationell betydelse.

På det internationella planet har Stockholms universitet också beviljats medel från EU-kommissionen för CIVIS, ett pilotprojekt tillsammans med sju andra europeiska universitet, inom ramen för satsningen European Universities Initiative. Universitetet har haft central betydelse för framväxten av det moderna Europa. Idag har europeiska universitetssamarbeten och studentmobilitet en särskilt viktig roll att spela när Europasamarbetet på flera sätt befinner sig i kris, och när universitetens autonomi och den akademiska friheten hotas i en rad länder, även inom Europa.

Vi befinner oss i en turbulent tid, där populismen vinner ny terräng, där forskningsresultat – inte minst på klimatområdet – sätts ifråga, där rationaliteten ofta åsidosätts i samhällsdebatten och där själva demokratin ytterst står under hot. Kunskap, upplysning och sanningssökande är kärnvärden för Stockholms universitet. Det är också universitetets centrala uppdrag – i ett samhällsklimat där illa underbyggda åsikter ofta förs till torgs och det ropas efter snabba svar och enkla lösningar – att stå för långsiktighet, att främja det kritiska tänkandet och föra fram den vetenskapligt baserade kunskapen i all dess komplexitet och nyansrikedom. Forskning tar tid, det vet ni alla som nu slutfört era avhandlingar eller meriterat er till en professur.

Arbetet för öppen vetenskap, där Stockholms universitet ligger i frontlinjen både nationellt och internationellt, och där jag själv är starkt engagerad, är ett sätt att bidra till denna utveckling. Forskningens resultat och dess data behöver bli fritt och öppet tillgängliga för att

säkra transparens och reproducerbarhet, och för att möjliggöra för fler att ta del av forskning i frontlinjen – ytterst en demokratisk rättighet.

Regeringen har under våren inbjudit till inspel inför nästa års forskningspolitiska proposition, som aviserades av statsministern i regeringsförklaringen. Här handlar det för landets lärosäten om att visa att vi är redo att axla utmaningen att både stå för grundforskningens behov av frihet och långsiktighet, och att mer direkt kunna möta de stora samhällsutmaningarna, framför allt via FN:s globala hållbarhetsmål i Agenda 2030 – där, under denna vecka, genom FN:s Climate Summit, klimatfrågan ju står särskilt i fokus. Vi ingår i en kunskapsekologi med andra aktörer inom företag och i civilsamhället, och samtidigt i ett internationellt sammanhang, vilket kräver samverkan på bred front. Stockholms universitet markerar betydelsen av detta genom sitt återkommande Hållbarhetsforum, som i höst ägnas demokrati, populism och hållbar utveckling. Universitetets konsthall Accelerator har också öppnat nu i september med en utställning av Tino Sehgal, i vars konst inte minst hållbarhetsfrågor står i fokus.

Den största utmaningen för svensk forskningspolitik denna gång gäller dock att säkra forskningens infrastruktur för framtiden, där e-infrastruktur för öppna forskningsdata är en viktig del. AI är idag det nya honnörsordet – det handlar i hög grad om den stora mängd nya forskningsdata som idag finns tillgängliga och behöver tas i bruk på ett konstruktivt sätt. Infrastrukturbehoven ökar också starkt inom alla vetenskapsområden, och underfinansieringen är akut – år 2021 har Vetenskapsrådet enligt sin prognos 0 kronor kvar för att finansiera nya nationella satsningar, och samtidigt har ca 50 % av den nationella finansieringen flyttats över på lärosätena, som också själva måste finansiera lokala och regionala behov. Men det har även gjorts viktiga satsningar på stora infrastrukturer i Sverige, som MAX IV, ESS och SciLifeLab, unika möjligheter som behöver tas om hand. På Stockholms universitet har vi också gjort egna stora satsningar, t ex på SUBIC, Stockholm University Brain Imaging centre, Centrum för paleogenetik och på ett nytt transmissionselektronmikroskop. Forskningsinfrastruktur är idag verkligen en angelägenhet som förenar hela universitetet – och lärosätena i hela landet.

Regeringen betonar bland annat i sin forskningspolitik livslångt lärande och kompetensförsörjning. Det är framför allt frågor för den högre utbildningen, men med nära anknytning till forskning. För oss på Stockholms universitet som landets största utbildningsuniversitet är den forskningsbaserade utbildningen helt central. Universitetens främsta uppdrag, och vårt främsta bidrag till samverkan, gäller just att säkra samhällets behov av kompetensförsörjning för framtiden.

Men allt är inte politik. Grundvalen för forskningspolitiken är just kärnverksamheten, den forskning och utbildning och därigenom samverkan vi bedriver på våra lärosäten. Förra universitetskanslern Carl-Gustaf Andrén konkluderade i sin *Visioner, vägval och verkligheter, Svenska universitet i utveckling efter 1940*, att "Ett individ- och idéorienterat arbetssätt är det enda som långsiktigt kan garantera att visioner leder till framsynta vägval och omsätts i en varaktig verklighet." Ett sådant arbetssätt, vill jag tillägga, måste redan från början också vara solitt grundat i forskarens och lärarens vardagsverklighet på universitetet, en verklighet som ni som forskare är väl förtrogena med.

Ni alla som är dagens festföremål har, som individer och genom era idéer, på många olika sätt bidragit till Stockholms universitet, först och främst genom er forskning som nya doktorer, jubeldoktorer och nya professorer, genom forskning och samverkan för hedersdoktorernas del, genom forskningsförmedling från de pedagogiska pristagarnas sida och genom att, för medaljörerna, på olika sätt ha utvecklat forskning, utbildning och samverkan vid Stockholms universitet. Allt detta hyllar vi i kväll, för att tacka er alla och fira era insatser. Universitetets strategier lyfter fram vikten av forskning och utbildning av högsta kvalitet, och till detta har ni givit bidrag av stor betydelse. Mina varmaste lyckönskningar till er alla, idag och för framtiden!

Dixi.